

Žemaitēška poema

ČIURLIUONIENĒ-
KĪMANTĀTĒ Suofējē

ČERNECKĒ Juoza
portēgrapējēs

(Tēsinīs. Pradē 2022 m. Nr. 12, 13, 14)

– Alē, – ruokoujo, – panelē saka, kad jē aš pašgerintiūo ēr anā itēktiūo, gal ana atsēverstom diel tuo muoksla.

– Vuo to Konēgundā atsakē kap vēin rēkint – tad kon če oudēga pradedi soktē. Tēkrā, vākali, jē gerinsīs tims, nu koriūm šērdēs atbola riepluoms traukas, i kon to pati pavērsi? Malagē, apsēmetielē, palaižo...

Ēr nusēspjuovē diedē Sodimts. Kāp ons nusēspjuovē, mon vēskas aiško pasēdarē, ēr ligo linksmesnē palēkau.

– Žēnuok, žēnuok, mergelē, – sakē dar diedē, – vedo so omžēnatielio Prončēško, tatā so tava papunio, kartkartiems esam šnekijē, kad jou dēdesnis dvars, jou daugiau malagiu, vagiūm knēbžd. Dvarē dēdesnis ont mažesnē juo, vuo puons vēsus apžiuo. Vuo mergelē tēkrā geriau pasēkartē, nego i dvara ētē. To nažiupčiuok ēšplietosīs veizuolus: nē aš napriklausau, nē omžēnatielis papaunelis napriklausē pri tuos dvarēškiu palaižūm gaujēs. Mūsa pērms ruokunds so žērgās, vuo jau ontros so puonās... Vedo so Prončēško nu mažomies bovuov tuokio pasiotosio diel žērgūm ēr dar vaikiēčgalē ilinduov, isētaisiev i konegākštē arklidēs. Ek, vākali. So žērgo gers žemaitis geriau sosēšnekas kap so keto žmuogo. Jog kāp žērgs paded tau galva ont petēis ēr pažvingau, ruoduos, geresnē prieteliaus būtē nagal.

– Vuo papauneli ēr sotrīpē...

– Tuoki nalaimē atsētēka. Matā, tas eržēls Vezovis pajota ton komelē Etna. Vuo Prončēškou bova pasakīta naprilēstē. Tad žērgs ēr patraka. Kon mēslēji – drēgontou komelē! Vuo tas bova kap vēina ognēs. Pri tuokiūm rēkalūm, vākali, pruotings

žmuogos, krēkštiuonis katalēks, kētam žmuogou gīvībē atem. Kon nuorietē nu gīvuolē... Žmuogou pruots sosēmaiša, vuo če žvīerēs! Paskou vēsē dēdlē kaltēna veterēnuorio: ons, matā, bova oždraudēs solēstē. Vuo tas teisēnuos, kad Etna nagalavosi, bovosi tik kon ēšsēmetosi. Ēr kas ton galiejē žēnuotē, kad Sodimts diel tuo galva padies.

Diedīna bova tik kon i truoba iējosi – ēr pradiējē šauktē ont diedēs:

– Kon če tuokēs bjaurībēs mergelē tauzēji!

– Nieka nadara, – saka diedē. – Tagol žēna sava pamēlējēs istuorējēs. Mūsa tievs bova kalvis. Žmuogos laisvos – kētē saka, ēš bajuoru, bet pats žēmēs tatoriejē, kēik kalvē bova ožtūposi, dar darža. Jau, saka, amata poikē muokiejē, slaunos, garsos bova. Mūsa bova pēnkē bruolē Sodimtā, mēlžēnā. Pats vīriausis, Petros, dēdlē gražos vaikis bova. Tōn par kontuona pajiemē i Peterborga, i ciecuoriaus gvardējē, tēn ons dasēšlūžējē ēr pasēlēka vaiskē. Apsēžanējē roskē, ēr anuo vākā roskē par ton muotina pasēdarē. Ontros, Puovēls, nanuoriejē ētē i vaiska, ēšējē i Emerēka – tēn, gērdietē, bolius skerd. Trets, Aleksandros, istuojē i jūras tarnība. Ons, kāp vēina kartą Palonguo pamatē jūra, kēta nieka našnek: „Nuoro plauktē“, – ēr darīk kon nuori – nabnurēma, kuol naatsēdūrē Kronštātē – bova ont tuokē karabliaus „Patiuomkēna“. Ēšplaukē kariautē so jepuonās. Jepuons ton vēsa karablio so vēsās žmuonims ēr armatuoms sogrūda i jūras dogna.

– Vuojezau!

– Dēdlē gailiejiemuos. Ēr nablēka žemaitiu Sodimtūm. Mona trīs mergelēs aug, žēnuoms, gal dar būtē vaikelis. Bet to veiziek, Levanuora, Prončēškaus doktie, kad esi Sodimtātē, – ēk galva ēškielosi. Jē to toriesi sava žemaitēška dēdīstē – tavēs nieks i porva nasomins.

– Alė, diedelė, kad tas ir poikībė – grieks!

– Poikībė, vākali, ir panėberėjė – ėšsėpūtėms priš ketus žmuonis. Tas nagerā. Vuo dėdīstė – tas ir garbings, gers dākts. Kad to ėr maža amata žmuogos, vuo galva laikā pakielės, nieks tavės nastumbliuos. Jė jė. Lioub ėr so Prončėško pašnekam na siki...

Ėr apsakėniejė daug, kāp anoudo isėpėršė i arklėninkus ėr paskou diel sava aukšta ūgė, sīluos, vuo ožvės diel sava žėrgūm mīliejėma dėdlė konėgākštīou itėkė bovė, – tėik, kad kāp kontuons atėjės, ožtekė tik vėina konėgākštė mėrkteliejėma. Pats nėjės, fui – par kamėsuorio pasakės: „Tas žmuogos mon rėkalings!“ Ėr tatā pridiejė trūbeli pri krūtėnės, paklausė – „Niegodna“, – tatā natinkams; tuoks onžouls – vėinė joukā.

– Jė, konėgākštis, tas bova ruods žmuogos – diel roblė nadrebiejė, diel šimtėnės nastuoviejė. Puons bova vėso borno. Vuo ta anuo muotrėška ėš vėrvės pėina melžtom, ėš šūda vaška sunktom.

Vuo kad aš joukiaus – kuo naparplīšau!

– Alė kāp tad ir, diedelė? Jė ana tėp pėningūm gailės, kam ana teik tarnūm laika – jog tas kaštou!

– Ėš palioberėjės, vākali. Tuos palioberėjės ana so vėžėmo napavežtom ėr ketorės arklės, vuo nuor, kad būtom poikė, kap bova pri vīra nabaštėka, vuo kapeikas gailo. Ėr švīpsuos, līgo nanuoriedama paruodītė, kad oksosa prisėgierosi.

Aš apėnt jouktėis, vuo diedė sava ruokou:

– Diel tuo mes, pormuonā, mažā so dvarėškės tasosėdedam. Kuo mon lonkstītėis? Kāp aš ožlėpo i sava pasuostė, aš aukštiau ož puonus siedo. Vuo žėrgā – kon anėi žėna aple puonus? Aš anims valduovs! Anėi mona balsa pažinst, mona kamandas klausa. Vuo Prončėškos dar geriau muokiejė.

Aš ėr paklausiau:

– Jė mona papaunelis būtom gīvs, kažėn, kāp ons moni pariedītom?

– Ons nuoriejė tavi pramuokītė, bet nė i dvara, nė i miesta lėstė nanuoriejė. Ons sakė, kad anam tėktom, jė to būtomi audiejė.

– Kad aš būtiuo audiejė?

– Mūsa mamunelė Sodimtienė ir bovosi audiejė.

Ėr nu tuos mėnotas aš nieka kėta natruoškau, kap tik būtė audiejė.

Paskou gavau pažintė Petruonelė Joknalė – ton tatā muokīta audiejė. Nabjauna, aukšta, padžiūvosi, veids rūstos, kuol nanusėšvīpsa. Vuo kāp nusėšvīpsa, tad vėsa puovīza atsėrond līgo so lėmpo nušveista. Aš paskou vės galvuojau: i kon to panaši, kad tuoki mon matīta... Ėr tik paskou bažninčiuo veizous i ton altuorio, kor numaliavuota švėnta Vuona, Marėje ėr tarp anūm plėks Jezuselis – līgo buovėjės, līgo nu vėinuos pri ketuos ėt. Tad ana kap tik ta švėnta Vuona, akorat! Kad būtom nuosės mažesnė, būtom dėdlė graži, alė vės teik tėp aki trauk i anon veizie-

(Nukelta i 54 p.)

tēis. Sosējiev pri diedēs Sodimta Kazimiera – ta audiejē bova diedīnas gēmēnē, anēidvē seserūm vākā.

Bova ēr Konēgunda pri tuo pašnekesē. Petruonelē ēr saka:

– Atruoda, sotēksma, tik nažēnau – kad merge-lē dar tuoki jauna, trapi, vuo darbs sunkos. Atsēdērbam nabēnt i pavasari.

Ēr ruokavuos anēi, ēr Konēgunda pri tuo bova, kēik ož muoksla ēr kad rēk boiliu ketorius pūrus ēr rogiūm tris, ēr avēna, ēr dar vēsuokiūm pridiečku. Vuo antrās metās nieka nabrēkies doutē, vuo tretēs– muokies kap sotarsma – ar alga, ar nu masta.

Vuo viešpatie! Jē kas ēš onksta būtom žēnuojēs vēsus atsētēkēmus! Alē jē žmuogos ēš onksta žēnuotom, vuo kētēp padarītē nagalietom, ēšētom ēš pruota...

Bova puo onkstībūm Velīku. Tēp, ruoduos, vēsa žemelē žalioudama alsou, gēid... Ipatīgā gražē bova, kāp ēšvažiavuom i laukus, tad ēr ašaras nudžiūva ligo nabovosēs. Žēnuoms, apsēbliuoviau atsēbočioudama, benē galiejē kētēp būtē – pripratosi bovau par tēik metu. Važiutē bova nadēdelis gals – nu vēiškelē kēik pavažiavē ēr pamatiem Joknalēs audiejē boteli. Kēimelis švaros, pri vartu vēinuo posie dēdelis beržos, kētuo alīvu (kap dabar sakuom) krūmā. Tik vežēma sostabdios ēr ēšlēpos ont žemēs, ēš truobuos ēšējē Joknalē Petruonelē.

– Tagol būs pagarbints, – pasakiem mes vēsē trīs nusēlēnkē.

– Ont omžiu omžēnūju. Prašuom i vēdo.

Iējuom. Sapnos... sapnos...

Vuo īr tuokiūm sapnūm, kor mosiet ēr mērdams toriesi sava akies. Tēp mon bova, ligo aš ton slēnksti paržēngosi i kuoki nauji gīvenēma izēngiau. Švēisi stoncējē. Vēdorie dēdelēs dvēgūbas staklēs. Ēr Petruonelē pasēruodē mon kap kuokiuo pasakuo–tuoki lieta, dēdelē, tvērta, vuo Konegunda – kap ēš kēta pasaulē atrēitiejēs ēr ožsēkabēnēs kamūlelis.

Tas kēts pasaulis – tad prīglauda, vuo ož prīglaudas konēgākštienē so sava rūmās, so parko, so kūdruoms, so golbiems – vēskas tas nutrūka, nablēka. Vuo at-sērada naus paveikslos: staklēs ēr Petruonelē. Aš paskotēnē priėjau pri anuos ēr pasēlēnkosi pabočiavau anuos ronka.

– Alē narēk, mergelē, – aš prasts žmuogos.

– Vēs tēik muokītuojē, – pasakiau aš.

Tada ana nusēšvīpsuojē, ēr par veida anā parbiega ligo kuokēi spindolē.

Dešēnie, tujau pri doru, bova tuos staklēs, ēr mums iējos, mergē smarkē daužē muštovās. Petruonelē anā pasakē:

– Veruonelē, benē ožkaistomi sēmevuora svetelems atsēgerte.

Ana naskobiedama ēšlēpa ēš stakliu, tuoki našpetnuios bornēkēs, gana sostumtēne, ēr nuējē i prēmēnē. Aš kažēkāp namaluonē pajotau anuos akis, ismeigtas i mona nogara, kāp Konēgunda šnekiejē, ēr, staigo atsēsokosi, anon pamatiau aiškē. Tuos anuos akis bova rodas ligo karkvabalē ēr tuokēs apalēs, plaukā tomsē, nuoselē maža kap boilelē, vuo skroustelē smarkē rauduonē. Daili. Petruonelē mona vēžiejus svadēna i ožstalē, vuo mon pasakē: jē nuoro, galio ēšbiegtēis i kēima apsēveizietē. Aš ēr ēšbiegau.

Važioujēnt diedē Kazimiers papasakuojē, kad audiejē tor tris dešimtēnēs žemēs, kad ton anuos žemelē dērb ēš posēs anuos gēmēnē sosieds, pats ēr teik žemēs tatoris, bet ons laikē arkli, vuo Joknalē tik karvē ēr dvē kiaulē. Ēšējos ēš ongas prišas bova tvarts ēr daržēnelē. Puo longās aptverts darželis, kor jau linda ēš žemēs pēnavējēs, žaliava kētē žēima ēšmētē krūmelē, kor žadiejē gražē žīdrietē. I kairē bova suodnos – vēinamē patuorie bova vēišniu, kētamē kelē vašuokliu krūmā, ketorēs vuobēlelēs ēr sens dēdelis grūšos. Stuviejē do naujuos madas aulē. Puo grūšo soulelis. Suodnelis lēduos atkalniou, tēn apatiuo karklās apžielēs drēikies opeliūkštis, vuo ož anuo apēnt kētē laukā ēr kalnā, ēr vēsā natuolēi tomsi tomsi gērē, vuo pagēriūs matītē kažēkuoks dēdelis bots ēšsēplietēs. Kažēkuoks paukštēlis čiolbiejē... Ēr kon tatā pamatiau tumet, matiau paskou dar daug pavasariu, ēr vēs atkalnē žaliava, opelis raities ligo gīvs, vuo pagērie ēšsēplietēs tas dēdelis bots pēlkava. Atvažiavau vāks, kad ēr kap nendrelē ēštīsosi, bet dornelē dornelē... Vuo ēšejau ligo ēš degiesu kap paukštis nuporškiejosiuoms plunksnuoms...

Šėndėin vėskas kap sapnos... Bet anon vakara nuors bova monėi griaudo, bet linksma. Matā, joutaus tuoki ėšdėdi, vuožna: moni do senė žmuonis atvežė i muoksla pri audiejės. Ėr jau vaizdavaus, kāp aš siedieso tuokiuos dėdeliuos staklies ėr auso poiki audėkla, koris mėrgies longelės, vingelės. Kāp iejuom i truoba, mona akis ėr prikėba pri tūm nītiu daugībės. Jė, – pamėslėjau, – austė – tad na so kuobėnelio kabėnietė, na so adatelė badītė.

Pašaukė erbetas gertė. Diedė Kazimiers baronku bova atvežės, vuo Petruonelė stala so staltėisė apdengė, dounelės, sūrė, svėista ėr medaus padiejė.

Kāp jau mona skrīnalė, luovėkė ėr patalinė sonešė, anėi, so monėm atsėsvėikėnė ėr moni paržėgnuojė, ėšvažiava. Aš dėdlė laikiaus nabliautė; diel tuos Veruonės nanuoriejau pasėruodītė tuoki tėžė. Golietė monėi paskirė i alkierio so to Veruonė. Mona luovelė bova gelžėnė, ėš prīglaudas; maiša prikėšau šiaudūm ėš diedės vėžėma, pakluodės bova baltas, puodėskelė nadėdelė ėr baltā apvėlta, vuo tėi patalėlė mielėnė–ontrāsīs maišos marga kartūna. Mona atruodė vėskas daug prašmatniau ož ton Veruonės kėni, kor šiaudā bova pridėngtė margo pakluodė, puodėška ėr bova tomsi, vuo patalā ėr tėp pat longouto nomūm darba druobė apvėlktė. Konėgunda pati vėršom mona luovelės pakabėna Aušruos vartu paveiksleli, tad priš anon klauposīs papuoteravau ėr atgoliau nė tā sosėgriaudėnosi, nė tā kontėna. Veruonė apveiziejė mona patala, kažėkāp pėktā švīpteliejė ėr, kraipīdama galva, pasakė:

– Kāp puonėškā! Alė, alė natrokos ėr to goliesi puo margās: blosā balta jou tink apšėktė.

Moni zlastės pajiemė, ėr atriežiau:

– Jė švarė laikīsīs -- anūm nier.

Ana apėnt sosėjoukė:

– Naspiesi skalbtėis, vuo moils kėik kaštou!

– Moila, – sakau, – atsėvežiau, keik bova paroukouta, dar ėr daugiau.

– Puo tās puonėškās patalās žėima galiesi sosėsoktė kap šonelis.

Mon dar dėdesnė zlastės pašuoka:

– Pri diedės ir padieta mona mamunelės skrīnė, tən ir dar dėdesnė patalā kap tava. Kāp žanīsous, ėr pasėjemous.

– Žanīsīs! Veiziekės, kuoki baguočka. Diel tūm patalu vaikė sosėmuš, tavi bagruobstīdamis.

– Galies muštėis, – ruokoujo aš, – mona pasuo-

ga ir bankuo padieta. Kāp bovau pėnkiūm metu, mon padiejė i banka dvė tūkstontė robliu, vuo ar žėnā, kad pėningā bankuo aug ėr potas?

Veruonė valondelė nutėla – ėr kad pradies žvėngtė kap komelė! Aš ėr nutėrpau vėsa. Vuo ana, jouko springdama, ėr jiemė vapietė:

– Kėikvėina merga gal maloutė bagėrdamuos keik tik par borna ėšlend. Bet kad to, tuoki jauna, tėp muokietomi... Matītė, kad ėš dvara.

Vuo kad sospaus mon šėrdi! Viešpatie, kad čė būtom diedė Kazimiers, i čėžėnas anon somaltom! Nier diedės, nier Konėgundas – aš vėina pati.

– Aš namaloujo, aš nikumet namaloujo, – sorėkau ėr, ikėšosi nuosi i puodėška, pasėlėdau bliautė.

I alkierio iejė Petruonelė:

– Kas ir, mergėkės, kuo namėigtat? Vuo tau, Levanuorelė, pėrma vakara naujuo vėituo napritink bliautė: ožsėtrauksi ašaru debesi ont sava galvuos. Kor bėtomi, rėk linksmā žėngtė, kad linksmā gīventomi. Kėta nedieliuos dėina pamatīsī ėr diedelė, ėr panelė...

– Aš na diel tuo...

Vuo diel kuo – ėr nasakau, tik poto dūdas, net vėsa drebo ėš tuos zlastės. Petruonelė, primīgtnā klausėniedama, ėr ėštraukė ėš monės ton ašaru pričina:

– Kam ana saka, kad aš maloujo...

Vuo Veruonė ėš puo patalu:

– Kam ana šnek ton, kon nieks nagal tėkietė: anā esō i banka padieta pasuoga, dvė tūkstontė robliu, ėr tatā ta pasuoga augonti ėr potontīs kap kuoki kropė... – Ėr sosėjoukė. Vuo Petruonelė ramiausė tarė:

– Nagal žmuogaus vagintė, ož ronkas nanutvėiros, nagal malagintė, jė tėkrā nažėna. To, Veruonelė, gal būsi nagėrdiejosi, vuo Lungie ton vėsā rimitė žmuonis žėna, kad omžėnatielis konėgākštīs, anuos papauneliou mėros ėš nalaimės, padiejė anā i banka dvė tūkstontė. Vuo ont padieta bankuo pėninga

(Nukelta i 56 p.)

ontaug dar pēningelē, vadēnamis pruocēntā. Kuol Levanuora žanisēs, anuos pasuoga, saka, gal ēr dvēgūba pasēdarītē.

Petruonēlē linksmā sosējoukē ēr pagluostē moni. Aš tomsuo pačiopau anuos ronka ēr pabočiauvau. Jē būtom bovē švēisi, vuo Veruonē veizont sava vombouliems – tēkrā nabūtiuo tuo padariosi. Vuo kad mon gerā palēka!.. Ēr ta Petruonēlē prisēkabēna moni pri savēs kap so kuobēnio. Radaus kap tuo pasakuo – ligo svēisto ēštepta. Jau bovau baožmingonti, tik gērdo – ta apēnt joukas:

– Jē palauksi žanītēis lig pēnkēsdēšimtēs metu, tad ruods galies vaikē diel tava pasuogas sosēdraskītē.

Aš pagalvuojau: „Prikēba kap pēkis pri pada, vuo mosiet tad ēš pavīda“. Nuogniausē lēižovis nēižijē atšautē, bet tītiuoms soknarkiau, kad ana manītom moni ožmēgosē. Šēp jau atruoda, kad tuo īr vēršos, kor paskotēni žuodi pasaka, vuo aš gīvenēmē ton eso parpratosi, kad kēta karta tīliedama dēdesni vēršo pajemi. Tad aš tuo dar nažēnuojau, bet mon kažēkas šērdie ton padēktavuojē.

Tēp tatā prasēdiejē mona gīvenēms Kolnaliūs – ta suoda tēp vadēnuos. Muokslos tuoks tabova, kad šēvas trīniau, siūlus vīniuojau i kamūlius, vēina dēina boilēs svadēnuom. Veruonē mon nieka nadarē. Vuo vēina dēina Veruonē tik tik nagava pasējouktē ēš monēs. Matā, prīglauduo momis, vīresnēs mergēkēs, lioub pristatīs pri vēsuokē darba: ēr grindis plautē, ēr longus, ēr skalbtēis, ēr mažiokus priveizietē. Alē karvēs mes ēš tuola lioub tamatīsmā – pēina i prīglauda lioub atvēš ēš pēinēnēs, ēr pamēlžtē karvēs (jouks šēndēina ēr pasakītē) aš nimaž namuokiejau. Vēina dēina ēr saka mon Veruonē:

– Gana tau puonavuotēis – ēk karvēs pamēlžtē.

Sied staklies ēr kad dauža, kad dauža! Aš ēšbiegau ožkaitosi kap vērts viežīs, šērdēs kad nagera! Alē, – mēslējo, – vēsas gal, diel kuo aš nagalieso. Karvē bova

pēivelie ož darža prirēšta. Atsētūpiu pri anuos tēp, kap Veruonē lioubo matīso topontēis, ēr pagruobiau spenius tampītē. Nieka. Aš smarkiau draskītē – ap-sēpīliu borna, pribiega ronkuovēs, tik karvē kad spērs! Apsēvertē mēlžtovē, mon kēbērkštīs ēš akiūm ēr skausmos blauzduo. Pou- liu nu karvēs i šali – tēik bėjau, kad Veruonē napasēruodītom – tories ēš kuo pasējouktē... Vuo gieda, vuo kon pasakīs Petruonēlē ož ēšlaistīta pēina? Vuo ta blauzda gel! Kāp dēivs taisē, ēr baatētonti Petruonēlē nu opelē – ar ana tēn prausies, ar kuoki niekeli skalbies. Priējosi ēr klaus:

– Kas raduos, Levanuorelē?

Vuo tatā anon dēina ana bova moni pagīrosi ož audēkla vierēma, pasakē: „Tori, vākali, galva, tori nagus – diekavuok dēivou“. Dabar aš ēr ruokoujo:

– Pri karvēs natoro galvuos, natoro nagūm, – pēina ēšlēijau, karvē monēi ispīrē – Šētā.

Ēr atidengiau blauzda, kor laikiau apspaudosi, ēr pati ēšsēgondau – rauduonā mielēna!.. Ēšsēgonda Petruonēlē – jiemē ton mona blauzda čiopēnietē:

– Meilē dēiva, kad dar kauls atruoda nailaužts.

Vuo man tatā kad sospaus šērdi, ēr papaunelis atmintie stuojuos, drēgonta sospardīts nagīvā, ēr akis ašaruoms apšuoka.

– Nabliauk, Levanuorelē, džiaukēs, kad naatsētēka bluogiau.

Vuo aš sakau anā:

– Papunelē baisi smerti prisēmēniau.

– Raminkēs, nabagelē: sēratas nator ašaruotē, sava papaunelems dongou ramībē drumstē, vuo jē anēi čiščiou, dar anūm kēntiejēma dēdintē. Ēr patē narēk tēžintēis: jou žmuogos stamontresnēs nogaras, jou anam lengviau gīventē.

Ēr pagluostē moni, tardama:

– Ekiav grētiau pri opelē – rēk ton tava kuojelē i vondēni merktē.

Vuo aš, ton kuojē pamerkosi, sakiau anā:

– Kuoki tamīsta, ciuocēlē, gera, kuoki gera!

Ana tik atsēdūksiejē:

– Kas sēratā ašaras ēš akiūm spaud, tas sau taka i pekla skēn.

Tada aš jiemiau prašitē, kad pamuokītom, kāp ton karvē rēk pamēlžtē. Prižadieje rītuo pamuokītē. Ēr dar prašiau, ož ronkas notvierosi:

– Ciuocēlē, – sakiau, – alē tik napasakīk Veruonē, kāp mon atsētēka – ana jouksēs... – Ēr traukiau ton anuos ronka pri savēs ēr bočiauvau.

– Nabėjuok, nabėjuok, nasakīso, – sakė ana, ėr tuoki anuos vėsa apveiza raduos švėisi, maluoni, ėr gluostė ana monėi galva, ėr aš sopratau, kad mosiet nieks nier pri anuos glaustėns ėr kad dabar aš ligo so kuobėnio anon pri savės prikabėnau. Paskou ana atnešė vaistūm so botelio – arnėka toriejė ožpīlosi. Ton kuojė aprėša, vuo tėp dariem, kad Veruonė napajostom.

Kap sapnos! Vuo vėskas aiškiausė atmintie stuov. Aš so to parmošto blauzdo kažėn ar būtiuo gailėjosi nedieliuos dėina nustīpčiuotė i Lungė, bet pasėsoka Ropkos, posėninks, ėr saka:

– Galietiuo, Petruonelė, paviežintė tamīsta i bažninčė.

– Alė, – saka Petruonelė, – gausi paviežintė mergėkės. Būs tatā Veruonelės i bažninčė ėtamuojė.

Veruonė ožkaitosi jiemė sakītė:

– Važioukėtav abėdvė, aš pasėlėkso, – ėr kažėkon pašnėbždiejė Petruonelė i ausi.

Važiavuum gražė. Ropkos vėina arkli tatoriejė, alė tas bova tėkrā strainos. Bavazioujėnt Ropkos ėr saka:

– Mosiet Veruonė svetė lauk.

– Kuokė apėnt svetė? – klaus Petruonelė.

– Vuo tas dvara rėmuorios, kor pernā lonkies, kor ana sakėniejuos, kad anoudo žanīsės.

– Bet anuo nier čė – ons ėr ėšėjės i Ringa, dar dailesnės rėmuorītės muokītėis...

– Jė jė, bet ons parieda Veruonė gruomėta pri Kročkienės. Pats parvežiau anon pėnktadėini. Nė Veruonė, nė Kročkienė paskaitītė namuokiejė, tad anon sekmadėini aplakstė kelis botus, vuo pasėbėngė, kad skaitītė gava mūsa Kuotrelė. Rėmuorios pasėskelbė grinžtōs ėr prisakė anā šėndėina lauktė. Parrašė: „Būs, Veruonelė, tėp, kap mona bova pasakīta“.

– Vuo matā, monėi napasėgīrė, – tarė Petruonelė ėr raduos dėdlė rūpe stinga.

Ropkos joukies:

– Mosiet nuoriejė, kad Levanuora nasėmaišītom – anā kavalieriaus napavėliuotom.

Aš pasakiau:

– Mon kavalierė narūp, aš par jauna.

Alė veiziek, kas paskou bova. Petruonelė bova dėdlė rūpe stinga ėr, šiuo tuo pasėpėrkosi, nuoriejė veikiausė nomei važioutė, bet Ropkos pražova kap i ogni. Tad grinžuom vieluokā. Aš linksma, vuo Veruonė raduom dar linksmesnė. Kāp sosieduom pri potras, ana sriebosi sriebosi ėr saka:

– Bova Alioīzos Kormis. Vedo sotariev. Ons palėka labūm dėinūm tamīstā, Petruonelė. Kėta nedieliuos dėina atsėras so pėršlio – ton ruokunda ožgertė, sekmadėinė pavakarės.

Petruonelė pavieziejė i anon, pavieziejė ėr saka:

– To žėnuojė, kad ons atvažious, vuo nasėsakės.

– Nasėsakiau. Nanuoriejau vėin ėš puopieriaus sakītė, kad nabūtom tošts gīrios. Dabar ont stuoga ožšuokosīs galio skelbtė.

Petruonelė kažėkāp liūdņā pasakė:

– Tatā ėšėsi, Veruonelė, nu mūsa. Gal tau ėr būs gerā – nesi tingėnie.

Kad pasėlės Veruonė tarškietė:

– Ons ton žėna, kad mon darbs ronkuos deg. Ons monės dėdlė nuor. Ons sakies, kalbiejės so tou vīresnio dvarė, tas žadiejės doutė dėdelė stoncėjė gīventė, so koknė, so prėmėnė, ėr būs kamė staklės pastatītė. Ons žadiejė mon staklės padėrbintė. Vuo kėta pėrmadėini ėsam ont puoteru, ėr par Sekmėnės būs ožsakā... To, Levanuora, gausi būtė mona pamergie...

Aš nažėnuojau, ar mon džiaugtėis, – matā, ta Veruonė bova mon gan pakīriejosi, – bet tujau pamaniau, kad bažninčiuo būso so vainėko ont galvo, vuo paskou Veruonė ėš čė ėšės, tad, žėnuoms, gerā. Sosėjoukiau ėr pabočiavau anon.

Vėsa ton savaitė Veruonė lakstė kap sodegosi, kap sakuoma, – tad poulė i staklės tik prašvėtos, tad skalbies sava dāktelius, laukuon nešė...

– Kad tik vėskas gerā bėngtomės, – šnėbždiejė Petruonelė.

Trečiadėini pasėsakė torinti ėtė pri kriaučkas, ta gīvena pri Kročkienės. Nažėnau, kada sogrinža, aš jau mėiguojau, vuo kāp dėivs taisė, vuo gal ėr kėtkas čė isėkėša, atėjė žėnė, kad pasėmėrės Petruonelės bruo-

(Nukelta i 58 p.)

lis, ēr atvažiava anuos vežtēis i bodīnē ēr i pakasīnas. Laiduotē toriejē Doliūs. Apsēšaaruojosi mēzerējē ēr ēšvažiava, pripasakuojosi kartkartiems veizietē nomus. Jau siedosīs i brēka, tēp paruokava Veruonē:

– Veruonelē, balondeli, sekmadēini napalēk mergēkēs vēinuos, nabiek i Lungē...

Vuo ta kad šuoksēs prīš:

– Alē kad mon vaišiu rēk nusēpērkētēis!

– Prikepk kiaušīnēs, – roukou Petruonelē, – so lašēnelēs, kad ēr ēš dvēdešimts kiaušiu, ēšvērēk ton šuonēnēs gabala, kor atpjuoviau, ēšvērēk so rūgštelīems – būs skanē barštē, ēr sūrē īr, ēr kastēnē īr, ēr taukēnē, vuo gierēma vīrā atsēneš. Mēsuos būs par akis, kad anēi ēr dvējou atēs.

Veruonē tīl, borna ožraukosi. Vuo tatā pasiotielē sekmadēinē rīta, veizous, ēr basētaisoni ēšētē. Kad ēšsēpocējē – bokšto matītē. Ēr saka monēi:

– Barštius pabēnk vērtē, mēsuos vēsuos nasojiesk.

Dar, pribiegosīs pri trēkuojē, ēšgraibiosīs mēsa, atpjuovē mon gabaleli ēr pasakē:

– Tas tavēi, – īmetē atgal. – Alē to nabējuok: nikamē cēguonu nagērdietē. Palēskēs šoni – ons trīs vīrus papjaus. Kiaulēs pašerk, karvē pēitams pamēlžk, nuvesk i opeli pagērdītē. Aš gretā parēso, mēšparu nalaukso... Jē kēik trokso, parēsam līgē so Alioīzo ēr so pēršlio.

Ēr ēšdruožē. Lig devīnēs mušont vēskon so sētvarķiau, ēr pašuoka mon tuoki mēslē – pasēs-trajītē. Toriejau balta šlebē, kor bova Konēgunda, konēgākštienē lēdos, itaisiosi Dēiva kūna proce-sējē, – mes, ketorēs dēčkēs mergēkēs, altuorius ne-šiem, vuo kētē priglaudas vākā aplinkou ējē. Kad ēr ēšsēpūtosi bovau par ton žēima, alē Konēgunda pa-ēlgēna, paplatēna, ēr drabuželis bova ba vēina gala dailos. Sakē: „Apsēvēlksi dēdelims atlaidams“. Aš pamēslējau: tagol mon būs šēndēin atlaidā, žmuo-niūm nieks namata – puonou dēivou pasēsstrajīso.

Kasa vēina sopīniau, irēšau mielēna kaspēna, ton kasa parsēmetiau par peti ont krūtēnēs, josta ēr bova mielēna, pasējiemiau maldakningē ēr, nubie-gosīs ož aulē, siedaus ont kelmelē – ēr melstēis, ēr melstēis. Alē grētā vēsas maldas ēšskaitiau, pradiejē jimtē žiuovolīs, tad pradiejau lakstītē so šonioko, anam paspjaudiosi šakelēs ar grumstelius mietītē. Paskou pavargosi siedaus ēr pradiejau vainēka pintē ēš naožmērštuoliu, kor anūm dēdlē daug pri opelē bova, so smēlgeliems parpindama, kad nalūžtom. Nusēpīnosī ont galvuos ontsēdiejau, vuo paskou ēš geltuonūm pēiniu žēidūm nupīniau ontra ēr onč-diejau Amēkiou ont kakla. Gīvuolelis, līgo sopra-tēs mona gera šērdi, jiemē šuokēnietē ēr linksmā pacīpauodams luotē. Aš, pačioposi anon ož pēr-motēniu kuojū, šuoktē, pati dainioudama: „Trale le... trale le...“ Paskou pasēsšuokiedama biegtē pri opelē, tas Amēkelis puo pērma sokdamuos. Matā, nuoriejau pasēveizietē i savo paveiksla vondēnie... (Vuo vāka dornīstē!) Kad ēr tēp straini, bet bovau basa, tad ēšēbrēdau i opeli kuojū atsēviesintē ēr pati nustebau, savi pamatiosi, ēr prasējouķiau. Pri kaktas tēi mona plaukelē bova švēisē kap lēnā ēr raities, vuo ontakē gan tomsē ēr akis žīdras, tik kad ta nuosēs namaža. Vuo kāp sosējouķiau – skrousteliūs līgo kas būtom so peilio ēšskuobēs doube-lēs. Aš jouktēis, vuo vondēnie ta balta vainēkouta mergelē ēr joukas... Ēr staigo mon pasēruodē, kad na aš tēkra, vuo ana vondēnie tēkra – gīva. Gal če tatā mona dūšēlē, – jiemiau galvuotē, ēr vēskas pasēruodē līgo būtom pasaka... Kap sapnie... Ēr aš ronkuoms pliauškēno, ēr ana pliauškēn... Tēp vedvēm basējoukont, kad soorgs Amēkis pēktā, kad ons pols pri tuo lēptelē luodams... Ēšsēgondau baisiausē: par lepteli ējē aukšts, strainos vīrēšks so šiaudēnio skrēblio, atsargē nešdams lēcēpieda. Ons, tik parējēs, jiemē šoni gerintē:

– Amēki, Amēki, sa sa sa, – kap ēr nuoriedams šoneli sogiedintē, kad tas nanuor anuo atpažintē.

Amēkis apoustēniejē anon ēr nabipoulē. Aš atsēkviepiau, kad če tēkrā pažinstams, bet veizo – šonelis nagerēnas pri anuo. Vuo napāžinstamasis, pakielēs ton sava balta, šiaudēni skrēblio, kažēkāp keistā švīpteliejē ēr pasakē tuoki žuodi:

– Svēka, pasaku karalātē!

Mon pērmuo mēnotuo ūžteliejē kažēkuoks geroms par šērdi (atsēmēno ton jausma), alē tujau

šuvė par galva: „Ons joukus trauk ėš monės“, – ėr pasakiau sragė:

– Aš eso prasta mergelė, audiejės Petruonelės muokėnie – narėk ėdītėis ėš monės.

– Aš nimaž naėdėjous, kap dėiva mīlo. Jė mergelė tėp dailė atruoda kap tamīsta, pats angels sargs prisėstuojuės kėš vaikiou i ausi tuokius žuodius ėr lėip sakītė.

Aš vėsa soglomau. Vuo ons saka:

– Aš poikė žėnau, kas tamīsta esi, aš tamīstas diedė Kazimiera Sodimta gerā pažinsto, dar vākar so anou šnekiejaus.

Mon kap ėr dronsiau pasėdarė.

– Tamīsta jog Levanuora Sodimtātė?

– Nojė, – sakau, ėr tėp mon patink, kad mon saka „tamīsta“.

– Kažėn ar ciuocelė Petruonelė nomėi?

Vuo aš, dornė, ėr ėštieškiau vėsa teisībė:

– Ciuocelė ėšvežė i bodinė. Anuos bruolis Kazimiers pasėmėrė – laiduos Doliūs.

Aš, ton sakīdama, veizieju anam teisė i akis, ėr mon pasėruodė, kad ligo kuoki linksmībė anam parbiega par veida, ėr tujau ėe pat sosėraukė ėr apsėniaukė.

– Tatā diedė mėrės, nabagelis, – ėr tėp tuoliau pasakuojė: – Mata tamīsta, Levanuora, Petruonelė ėr mona papunis tėkrūm bruoliu vākā, tad ana mon ėšėt ciuocė.

Mona baimė vėsā atsėlėda, ėr sakau:

– Sieskės ontā tėn ont soulelė, ėe viesiau kap truobuo. Atruoda, Veruonė natrokos tor parėtė, sakies ni mėšparu nalauksėnti, tik pasėpėrksėnti ėr bėgsėnti nomėi. Ana, matā, svetiūm lauk. Vuo gal tamīsta napažinsti Veruonėkės?

– Pažinsto, – pasakė ons, ronko pamuojės, – pažėnau pernā. Tad ana svetiūm lauk?

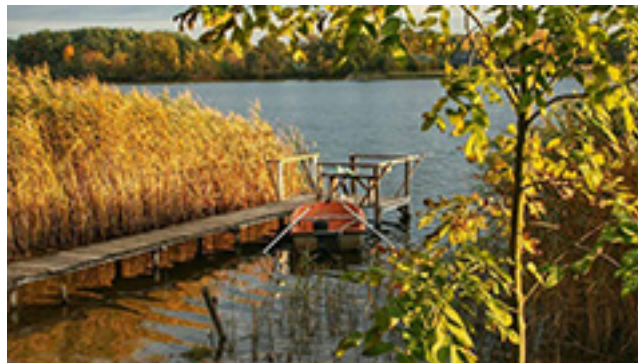
– Pėršliūm, – pataisiau aš. – Ana žanīsės so kažėkuokio Kormio, rėmuorio ėš Lungės dvara, ėr šėndėina būsėntės ožgertovės.

– Ar matā kap... – ėr, dar atsėdūksiejės, pridiejė: – tatā veinė mėršt, i žemė lend, vuo kėtė žanėjės...

– Tuoks jau gīvenėms, – pasakiau aš ėr tėp pat atsėdūksiejau.

Ons veiziejė i moni ėr tīliejė. Vuo aš veizieju i anon ėr mėslėjau: „Kuoks dailos vaikis, vėsā na tuoks, kap tas Kormis“. Kažėn diel kuo mon atruodė, kad Kormis tor būtė mažos, jouds ėr smailė galvo. Ons veiziejės, veiziejės ėr klaus:

– Vuo kūmet tamīsta žanīsīs?

Aš pasėjotau nukaitosi, soglomosī ėr pasakiau dėdlė sragė:

– Aš dar par jauna: monėi natink aple tuokius dalikus nė kalbietė, nė mėslītė.

– Jauna tad jauna, bet ož metu galies ėr mėslītė, ėr šnekietė... Jauna kap kvietkelė, pum porelis, vuo ėšmintinga, vuo daili...

Ėr nutėla. Aš apėnt pasėdariau ėšgonstinga ėr napasėjotau, kāp pašuokau nu soulelė.

– Nier kuo tamīstā, Levanuora, būgštautė ėr šuokėnietė i šali nu monės. Aš tamīstā nieka bluoga nadarīso, jog tamīsta nesi kap kėtas mergės. Tamīsta esi pasakas karalātė.

Ėr veizas i moni prisėmerkės, ėr švīpsuos, vuo oustelė sosokėnietė i vėršo kap adatėkės – krest krest, vuo baltė ėltėnė blėzg (puo tėik metu kap gīvs tuoks ėr stuojės mon akies). Aš tik atbola, atbola... Šėrdės plak, pati nažėna kuo. Vuo viešpatie! Jog aš ni kuokė tėkra sopratėma aple tus rėkalus natoriejau...

Sotvėskiejė mona atmintie tėp nasenė Paulinas pamuokīms: „Nabūk nikumet so vīrėško vėina so vėino, nalėskės boėioujema, nalėskės glomžuoma, nalėskės parėtama. Lėsis – nablėks cnatas, vuo i ton vėita būs vāks, vuo vāks ba tieva – karuonė dėiva“.

Kažėn diel kuo mon pasėruodė, kad ons nuor moni paboėioutė. Kon darītė? Bėjau biegtė, bėjau apsėjouktė, bėjau stuovietė, bėjau būtė artėi, bėjau pasėruodītė dorna. Vuo ons mon tuoks baugos! Bet sosėtromdiau ėr sakau:

– Kuo mon bėjuotė? Tik mon atruoda napa-duoro, kad tamīsta pėrma karta moni matā, tuokė jauna mergelė, augės vīrs – ėr tėp keistā šneki... Vuo aš nie tamīstas varda nažėnau, tik sopronto, kad pavar-die Jokna...

– Mona vards... Aduoms. Vuo kad aš keistā šneko, nadīvīkės, dailiuojė Levanuora! Aš stuoviejau krūmus

(Nukelta i 60 p.)

anapos opelē ēr ēlgā stebiejau, kāp tamīsta joukēs, kāp i vondēni veiziejēs, kāp so sava atvaizdo šnekiejēs. Ēr mona šērdēs nutērpa, ēr aš pamaniau: „Kētuos tuokiuos dailiuos, tuokiuos maluoniuos nier vēsamē pasaulie. Ana dar pumporelis, bet ana monēs lauks, ana tor būtē mona, ana niekam kētam nagal tektē“.

Ēr, tvierēs mona ronkas, pasvadēna ont soula, vuo spaudē kap so gelžēniems repliems. Mon dēdlē soskauda, ēr sorēkau pēktā:

– Palēsk!

Ons mona ronkas palēda. Ēr tuo mēnotuo nustuojau anuo bējuotē. Vuo Amēkis (rēk tik pamēslītē, kuoks brongos šonelis!) prisēglaudē pri monēs, ēššēipē dontis ēr orzg ont anuo. Aš apēnt pasakiau sragē:

– Jē tamīsta tēp gruobstīsīs, aš pasakīso Amēkiou „kusi“, ēr ons sopliešīs tamīstā kelnēs, vuo dar ēr blauzduos pakaštavuos.

– Duovēnuok, balondeli, duovēnuok, aniuoleli, duovēnuok... duovēnuok.

Ēr lengvā jiemē glousnioutē mon ronka – ēr aš, dornē, nusēšvīpsuojau anam... ligo ēr atsēprašidama tēp sragē pasēbarosi... Alē so kēto ronko laikiaus stēprē isētvierosi i ton šēkšnēnē šonēis apkaklē. Tada ons jiemē sakītē:

– Tēkrā, Levanuora, aš tik tavi vēina vēsa omžio mīlieso... – (Ēhē, – mēslējo sau, – pērmo sakē „tamīsta“.) – Tēkiek monim, dēivs mata... Aš prisēiko, – ēr pakielē do pērsto i vēršo.– Aš ēšvažioujo i Ringa... aš sava amata ēšmuokso tēp, kad būso pērmāsis meisteris Ringuos miestē, vuo dailiuojē Levanuora būs mona pati. Levanuora, žadiek! Douk ronka!

Aš nieka nasakau ēr ronkas nadoudo: dešēnē pasliepiau ož nogaras, vuo so kairē isēkēbau i ton šēkšnēnē Amēkē apkaklē. Mona ta ronkelē vērp, vuo tas brongos gīvuolelis – „vampt, vampt“. Šou sopront – nasakīkēt! Vuo tas neprietelis vēs sava ruokou, vēs ton pati dēlgieliūm vainēka pēn: to-

rinti aš anuo būtē, torinti metus lauktē.

– Par tus metus nieks tau napasēpērš – to tuoki jaunotē dar, alē to monēs lauksi. Jē kas kēts pasēsoktom, to naveiziek ni i ton posē, ni skerso...

Vuo tik ons pasaka „to“, tēp ēr nuoro druožtē: „Aš so tamīsto kiauliu naganiau“. Alē tīlo, bėjau ap-sējouktē. Vuo ons sava, vuo tas šou orzg.

– Bējuok mona keršta, – ruokou, – natrauk ont nakalta žmuogaus smertē. Atmink, Levanuora, atmink – žadiejē.

Vuo jog aš vēsā nieka nabovau žadiejosi, ni prasēžiuojosi, vuo bėjau anam prišingā kon tartē. Vuo mon šērdie zlastēs verd ož ton anuo tuoki i akis malavēma – „žadiejē“... Vuo ons sava šnek, vēs ton pati – ēr meilē, ēr keršts, ēr pēl tuokius žuodius, kad mon tik galva baršk, – jog pamēslītē, kuoki dar kūdēkis bovau... Vuo ons tuoks mon baisos, kad, ruoduos, ēr spērtiuo, ēr konstiuo. Anam bazaunējēnt, kap aš so anou apsēžanējosi Ringuos mieste gīvensēnti, nutīkuojosi tarpa ēr klauso:

– Vuo kuoks tamīstas amats?

– Rēmuorios, – saka.

– Tas Veruonelēs Kormis tēp pat rēmuorios...

Ons veizas i moni nutēlēs, apatēnē lūpa puo vēršotēnēs baltās dontēmīs pakondēs, šnervēs ēšpūtēs kap tas komelīs, atsēkragēna. Aš ēr atsētēisiau, galva ēškielīau. Ons ēr saka:

– Aš ēr eso Kormis Alioīzos. Vuo to, vākali nakaltasis, naprasēžiuok Veruonē nē kon aš šnekiejau, nē kad aš če bovau. Ana tavi ar nutročīs, ar pasmaugs nakti, diel tuo, kad ana isēkēbosi īr i moni kap vanagelis i gaidi, vuo aš pri anuos nagrinšo.

Mona šērdelē kap ēr sostuojē plakosi... Mosiet aš smarkē pabalau, kad ons staigo balsa atmainē ēr jiemē švelnē sakītē:

– Mažēlelē, nanugonstauk, aš nieka bluoga tau napadarīso. Aš siunto ēš meilēs, matā, ar aš kēšo nagus pri tavēs – nakēšo. Diel tuo, kad aš so tavīm žanīsous...

Vuo mon šmiukšt par galva: „Gal to ēr kēštomi nagus, kad na tas Amēkelis brongiausis“.

– To tik tīliek, tīliek – niekam ni žuodē. Prasēžiuosi – pekla ēr smertis! Žēnuok, aš pri Veruonēs nagrinšo nē šēndēina, nē nikad.

– Tamīsta anā žadiejē, – pasakiau aš sragē.

– Diel tuokē žadiejēma! – nusējoukē Kormis. – Aš dar ronku so ano pri svietku nasodaužiau ēr borna vēsims matant naožgieriau. Ana gal šnekietē – „ža-

diejė“. Tuoks žadiejėms – tik merguos pruota veiziejėms... Vuo jė Veruonė bluogā ešės – pati kalta, ka dorna. – Staiga pašuoka: – Levanuora, to esi mona pėrmuojė ėr paskotėniuojė meilė. Metus lauk. Parvažiouso – to pasakīsi: „Tuo vėina nuoro, tas ėr mona“.

Aš tīlo.

– Monėi rėk važioutė, kad ta naporbiegtom.

Ėr veizas akis ismeigės. Vuo aš tik ton Amėkeli pri savės spaudo ėr tīlo. Vuo tas šonelis orzg.

– Levanuora, pabočiouk moni...

Vuo anuo balselis tuoks vėrpons raduos. Aš ėr sakau:

– Bapruotė būtiuo. Tamīsta mon nieks nesi, kad aš tamīsta bočioutiuo.

Ons sosėjoukė ėr pliaukšteliėjė delnuoms:

– Ėr gerā darā. Tuoki vāks ėr tuoki ešmintinga. Tėkrā ešmintinga esi, Levanuora, – na tuoki dornė kap Veruonė... Gerā darā. Bėn žėnuoso, kad ėr kėta nabočiouisi. Ėr žėnuok, mergelė, kad aš tik pažvelgo ėr tujau sopronto, ar mergė vaikė bočiouta, ar ne. Vuo jė sopraso, kad kuoks kėts šetuons būs sava marmūzė pri tava veidelė pridijės, – drebiek.

Ėr tatā tuokem vākou, rėkiejė mon tuokiūm kalbūm klausītėis – tfu! Aš pasokau galva i truobuos posė ėr sošnėbždiejau:

– Veruonė parėt... I truoba iejė.

Ons tvierė mona ronka, sospaudė ėr tėp pat pašnėbžduoms prašvuokštė:

– Lauk mona meilės ėr bėjuok mona keršta!..

Ėr, pasėčiopės sava lėcėpieda, nubiega tekėns i pakalnė.

Veruonės nimaž dar nabova matītė. Aš tītiuoms tėp pasakiau, nuoriedama anou nusėkratītė. Kāp tas liekė i pakalnė, aš dar stuoviejau, ligo būtom mon kuojės i žemė sosmegosės, vės laikīdama ton šoneli ož apkaklės, paskou prisėlėnkiau pri Amėkelė ausėis ėr, tīlė sošnėbždiejosi: „Kusi kusi“, – palėdau anon. Vuo kad nudolkiejė Amėkis trėlinks trėlinks paskou ton neprieteli, luodams smarkiausė, bet tas, parbiegės lepteli, sieda ont lėcėpieda ėr nurūka.

Paržingsniavau i truoba ėr ožšuoviau doris. Jau prėmėnie radaus staigo gležna kap avėžėnis kėsielios. Slonkiuojau puo stoncėjė pasėinės kap kuoki partrenkta moselė... Isėsiedau i Petruonelės staklės, vuo tas audėklos žėb balinta lėna onžoulūm lapās ont tomsė dogna. Tatā Petruonelės galvelė, tatā anuos pėrštėlė! Vuo monėi tėp sėlpna, pajotau tik–ašaras rėit par veida... Mėzerėjė, mėzerėjė!.. Tas šonelis cīpau laukė, doris draska – šieltė nuor... Jauns... Laikruodis numuša pėrma valonda... Vuojezau – karvė namėlžta! Šuokau grėtā eš stakliu, nusėvėlkau sava balta rūba, ton vainėka nujiemiau nu galvuos, ožkabėnau ont tuo Panelės Švėnčiausės paveikslelė, apsėvėlkau kasdėinėnės drabuželės ėr, tvierosīs mėlžtovė, ešliekiau laukuon. Karvė pamėlžosi, nu-

(Nukelta i 62 p.)

variau anon gertē i opeli, vuo pati bovau nē šiuoki, nē tuoki – līgo ba kuokē rēkala persēnas gavosi. Amēkeli gerēnau, vēs sakīdama: „Būk pri monēs, šoneli, būk“. Vuo mintis galvuo kūlius vertē. Ēr tatā „niekam nasakīk“! Kor sakīsīs! Ton ēr pati sopratau, kad Veruonē gal moni ožmuštē. So Amēkio nabibova ni kuokē nuora dūktē, tik nuējusi ēšgrēbiau ton Veruonēs mon paskērta puorcējē ēr atidaviau anam.

Kāp ana parējē, mon tēp šiorpis ēr parbiega par nogara... Vuo paskou prikēba kažēkuoks pēktjoukis bastebint, kāp ana ēr pri vartu lēk, ēr pruo longa veizas, ēr kvietku priskīnosi pamerkē, ēr tus pēitus šēlda, ēr tus peilius šveit, stala oždēngē so staltēisē. Vuo naatēs, – mēslējo aš sava šērdie. Ēr tēp mon anuos nimaž nagailo, kad ana moni vēs niekēna. Kāp jau tuo Kormē če nabibova, ons ēr nab tuoks baisos baatruodē. Vuo kēpšos ēr šnēbžd mon i ausi: „Karlātē!“ ēr „Tas dēdelē miesta dēdelis meistros, jē to tik panuoriesi – būs tava“. Vuo tatā dornoms vāka! Pasakē: „Karlātē, pasaku karalātē!“ – vuo aš ēr siedo pasēpūtosī, nuors ons mon tuoks baisos bova, ēr nimaž namatau, kad šētā vēina merga jau če pat anuo apgauta daužuos.

Tujau parbiegosi, ana bova mon dēdelē gera, davē baronka. Aš ēr klauso anuos:

– Ar napasētēkā švēntuoriou, kap ka bovā žadiejosī, kad naparejuotav līgē?

– Švēntuoriou, kor sotarta, anuo nabova. Gal anoudo so Rimko dvarē ožtroka, vuo aš napamēslējau,

kad anoudo so lēcēpiedās – kam anims piestims ētē.

Vuo ana sava vaišiu kiuocali parsēkrēposī par tempē. Pērktēniu kēlbasu pripjaustē pēlna tuorielka, kēta prikruovē pīragu raitītu, so cokro barstītu, kēta baronku, sēlkiu žaliūm nupluovosi, par posē parpjuovosi, posbliūdi pritieskē, vuo dar rūkītu padiejē. Jau sosēkruovē dvēdešimts kiaušiu koltē – aš tik laikaus nasējoukosi ēr ruokoujo anā:

– Kiaušīnē, Veruonēlē, jou skani tik kon ēškepsta. Kap anēi atsēras, aš tau ēr ēškepso – muoko gerā. To sau siediesi, so svetēs šnekiesīs, vuo aš ēr inešo.

Vuo žēnau, kad naatēs! Kāp numuša septīnēs, ana pasiota gatavā ēr jiemē šnekietē, kad na kētēp, vuo būs anims kuoki nalaimē atsētēkosi. Būs kuokēi arklē pasēbaidē, būs parbluoškē tus lēcēpiedus, būs anims galvas soskaldē. Šnek kap ba pruota – mon jau ēr gailo pradiejē darītēis, ēr, nuoriedama anon nuramintē, sakau:

– Kam če anims ožsēmušēnietē... gal kor pake-liou ožsoka, gal ožvaišēna gerā, ēr ožmērša kelē gala.

– Dornē to! Kap aš tau douso i snoki, žēnuosi tautzītē. Ek goltē!

Rīta meta aš nieka tūm skaniūm vaišiu ont stala nabipamatiau. Veizo – posrītiūm ana naverd.

– Kon vērsma? – klauso.

– Kas mon darba...

– Benē pasēšēldīsmā barštīu?

– Šēldīkēs, jē nuori.

Vuo akis anuos rauduonas – matītė, vėsa nakti bliuovosi. Ėr ėšliėkė ėš truobuos. Aš ėšsėvėrosi skanė pasriebiau. Veizo pruo longa – ana stuov i šolėnės rėntėni isėkėbosi ėr kad spuoksa i vondėni. Alė kap paklaikosi. Monėi zinkt par šėrdi: ėe nabgerā. Ėr nieka natruokšto, tik kad grėtiau Petruonelė grinžtom. Veruonė so monėm našnekas. Nabilie vėsa. Tik isėsiedosi i staklės kad aud, kad doud gara, ruoduos, tujau sovarīs staklės i šiopolius. Aš apsėžgiavau – darba nasaka. Pasėjiemiau Lėitovuos istuorėjė ėr ėšejau i suodna pasėskaitītė. Gal jau bova artėi vėdodėinė, veizo – ėšėt ėš truobuos Veruonė, apsevėlkosi švėntadėinėškā.

– Veruonelė, benė ėšėti?

– Mon rėk i Lungė. Tėn tėkrā žėnuos. Ons mosiet gol lazarietė. Gal aš anon dar gīva atraso.

Ėr būtom ana ėšbiegosi, naveiziedama mona maldavėmu, kad vėina aš bėjau pasėlėktėis. Tėkrā bėjuoju. Tėp mon atruodė: tik ana par vartus – ons ėr ėšlend ėš krūmu. Vuo pasakītė nagalio. Apsėkabėnau anon ėr prašau tik nabliaudama:

– Nėk, Veruonelė! Nėk, balondeli! Bėjau!

Ana tik moni pastūmė nu savės:

– Biesos najuos tuokė karalātė.

Karalātė! Ėr ta! Zlastės kad ožvėrė, tik naprasėžiuojau: „Tatā tava biosos ėr nuoriejė nujuotė, alė karalātė pasėlėka kap bovosi, tik to leki paskou sava biesa. Bet tėik to anon bamatīsi!“ Alė lėižovi prikondau: aiškė žėnuojau, kad galva soskaldītom. Mona laimė – ožsoka Ropkos. Anon, matā, šaukė kažėkuo i valsčio, ons sakies bovės. Grinždams parvėžė ėš paštas „Šaltėni“. Veruonė tujau ožnėka anon klaustė, ar nagėrdietė puo nedieliuos deinuos kuokiūm krovėnūm naujīnu, ar kas naožsėmušė, lėcėpiedo važioudams. Ropkos sakies daug vīru matės, bet krovėnūm naujīnu neson.

Veruonė sosėstabdė. Vuo ėe ėr Petruonelė parvažiava. Ana tujau pajota, kad nomėi kažėkas natvarkuo. Nadaug ėr klausėnietė rėkiejė. Veruonė tujau statė pasakė:

– Nalaimė atsėtėka so Alioīzo.

– Kas sakė?

– Nieks dar nasakė, bet mona šėrdės jaut: ons nukrėta nu lėcėpieda galvo i medi...

Petruonelė tik veizas:

– Nasvaičiuok, Veruonele, – būs vaikis kamė ožtrokės... Ėš tuolėi sogrinžės, ar mažā tuokem rėkalūm.

Vuo Veruonė sava ded, skroustā ikaitė, akis žėb:

– Kamė galiejė ožtroktė, kāp galiejė ožtroktė?

Jog tatā šėndėina ont puoteru paskirė... Jog ons tujau parvažiavės atpoulė ėe... Jog pėrmo ėr gruomėta parieda, parašė: „Būk sekmadėini nomėi, tad vedo nūdognė ėšsėruokousva“. Ėšsėruokavuov! Tuoks bova gers!.. Tuoks gers!..

Ėr sovėrpiejė vėsa Veruonelė, ėr par sokoustus dontis tėp skaudė sokriuokė, kad monėi krūtėnie vėskas ontrėp apsevėrtė. Tėp pasėdarė Veruonelės gailo – kažėkuoks apmauds šėrdi draskė, kad šėtā žmuogos tor būtė tėp apmalouts, vuo, nažėnuodams teisībės, dar sava neprietelė gailės... Vuo aš ton teisībė žėnau, vuo pasakītė nagalio. Vuo jė ė pasakītiu, ar anā būtom lengviau žėnuotė, kad ons tuoks malagis, bagiedis paskotėnis. Ėr moni ožmuštom, ėr lengviau nabūtom, dar i torma idietom ož žmuogaus omušėma... Siediejau kompeliė ont stala apsėkniaubosi, dūmuojau galvuojau, diel kuo tėp ir... Ėr nieka naėšgalvuojau, ėr bovau ligo kartiūm dūmu prisėrėjosi.

Kėta rīta Veruonė ėr ėšėjė i Lungė. Tik ana par vartus – aš pri Petruonelės. Ana siediejė staklies.

– Ciuocelė, balondeli, ėšklausīk moni... ėšklausīk moni...

– Kas raduos? – klaus ana.

– Baisībės raduos! Tik nagalio pasakītė, kuol tamīsta naparsėžėgnuosi, kad niekam niekam napasakīsi...

– Vākali, kon to blūdėji? Diel nieku žėgnuotėis navalno.

Bet aš pradiejau bliautė so ašaruoms ėr sakītė, kad aš bėjau Veruonės, kad aš vėskon žėnau, kad Veruonė gal moni ožmuštė. Vuo kāp jau Petruonelė parsėžėgnuojė, aš anā vėskon ėšpasakuojau, ont

(Nukelta i 64 p.)

tuos stakliu lēntuos prisiedosi, anon apsekēbosi, tik diejau, tik diejau. Vuo kad ēššegonda Petruonelē, sovērpiejē vēsa ēr jiemē dabar ana moni saikdintē, ar tēkra tēp bova, kāp aš sakau“ vuo gal bova kētēp. Aš na tik žegnuojaus, bet ēr Rīmē šventinta rožončio, Konēgundas mon duovēnuota, bočiavau, kad ni vēina žuodelē nēso pridiejosi, ni vēina atiemosi. Ēr pasakiau, kap mon ligo žaibs bova šavēs par galva Paulinas pamuokīms, kap aš nuogniausē bējuojau, kad ons moni pabočious, vuo „vāks ba tieva – karuonē dēiva“. Puo tūm mona žuodiu Petruonelē griaudēs ašaras pasēpīlē ēš akiūm ēr, apsekniaubosi ont sava poikē audēkla, ana gailē kūkčiuojē. Paskou apseramēnosi apsekabēna moni, prisēglaudē ēr tarē:

– Pruotinga esi, Levanuorelē, ēšmintinga esi, kad tēp galiejē tam neprieteliou atsēlaikītē. Bet žēnā, balondeli, kon aš tau pasakīso. Na kētēp – vuo būs tava diedē Sodimts anam pasēgīrēs, kad to tori dēdelē pasuoga. Ons, žēnuodams, kad Veruonē būs tēkrā ēšējosi i Lungē, atliekē čē, nuoriedams tavi vēina ba monēs pasētēktē. Diel tuo ons ēr atvažiava ēš anuos posēs, aplinkēnio kelio, ēr krūmūs slīpiejē. Jē aš būtiuo nomēi bovosi, ons būtom posē dēinuos karklīnē ēšlindiejēs, tavēs balaukdams. To sakā, ons nudžiogēs, kad monēs nier, – dar nalabāsis malava, matā, gēmēnē esōs. Diel pēningūm, mergelē, diel pēningūm ons ēiškuojē tavi pažintē. Vuo kad to būtomi ēr so koprelē, ēr rauplieta, ēr vēino akelē – vēs teik ons būtom sakēs „karalātē“.

– Ciuocelē, vuo jē aš natorietiuo tuos pasuogag bankuo, ons gal vēs teik būtom nuoriejēs so monim žanītēis?

– Tad ons tau patēka?

– Ons dēdlē baugos, tuoks kap līdeka...

– Tēisa, tēisa – līdeka. Tuokei vaikē tik so pē-

ningās žanējēs. Ēr pri tavēs būtom prisielēnēs ir prigavēs, kap benē būs prigavēs Veruonē.

Tada aš paklausiau:

– Benē ons būs Veruonē pabočiavēs, ēr anā vāks atsēras?

Sosējoukē Petruonelē, dar moni pagluostē ēr pasakē:

– Tau jau tēkrā laiks žēnuotē teisībē, kad i bieda naikrēstomi.

Ēr papasakuojē manei aple gīvībēs pradē ēr kas tas īr muoteristē. Sosētraukē, sovērpiejē mona šerdelē, ligo būtom pajotosi vēsa muotrēškas gīvenēma kēntiejēma. Ēr staigo raduos tuoks nageroms diel tuos pasuogas! Pērmo aš bovau ēšdēdi, kad būs baguota. Tēi pēningā atruodē tēp pat mona kūna dalēs– kap galva, kuojē... Ēr staigo nušvēta, kad žmuogos sau, vuo pēningā sau, ēr kad aš ba pēningūm nieka tims žmuonims nabverta, kap tas viejē nešams poukelis. Ēr tēp pasēdarē griaudo! Bet vēskuo tuo namuokiejau ēšsakītē ēr tik siediejau nusēmēnosi ēr ašarēkēs šloustiaus. Petruonelē mēslējē, kad aš tuo Kormē bėjau ēr tuos Veruonēs bėjau, tad ramēna moni, kad aš niekou nakalta, – ons ēšvažious, vuo Veruonelē nieka nasakīsmā. Kon mačīs. Ēr tēkrā galiptom pasiosētē. Tad sosēmuokiev tilietē ēr veizietē, kon ana darīs.

Ta nabagelē grinža vielā vākarē ēr ligo na sava borno pašnekiejē, kad matiosi Kormi, kad dvars anon sekmadēini ožlaikēs, kad ons važioujis i Ringa so dvara rēmuoristēs rēkalās. Ons ož dvējūm mienešiu grinšis, tumet tēkrā vesis ont puotēru ēr dousis ožsakus, ēr būsēnti veselē.

Saulē, ruodos, gražē šveitē, vēskas aplinkou žaliava, pēivas žīdiejē klestiejē, mūsa darželis bova ont vēin dīvu: tēi plēncā, kor Konēgunda bova monēi gavosi nu agruodninka, jau kētāsis jiemē klestietē, tēi žēimkēntē sava gražībē ruodē, tuos agounelēs, tēi zakratelē, tēi čebatelē, šērdelēs. Vuo dēivmedē kvēpiejēms!.. Vuo mūsa truoba bova ligo kuokē rauga prirūgosi, ligo kuokē tvaika prisklēdosi – tēp tatā īr, kāp ilend tarp žmuoniūm paslaptēs, – vēins tik veizas i kēta ēššegondēs: „Ar tik to monēs kiaurā namatā?“ Ta mēzerējē Veruonē ligo žada ožkondosi, tik akis žēb. Staigo solisa – ēr tik vara tus sava aštounītius abrūsus, nuor grētiāu bēngtē: ana dērb nu masta. Dērba ēr Petruonelē, lūpas ožspaudosi, – tuoki rūsti, vuo aš i tas šēvas isēkēbosi kap vuovērelē i konkuo-

rieži, vuo mona galvuo mėslis kap kuokėi paukštė so dėdelės sparnās tik doudas: diel kuo tēp? Diel kuo tēp? Nažėnau, keik laika praėjė, gal aple tris savaitės, bet atruodė ba gala ėlgs laiks, kada nier linksmībės... Tik vėina dėina pakieliau galva, veizo – Veruonė balta, alė balta... Pakrīpa i šuona ėr sosėlėda staklies.

– Ana mēršt! – sorėkau.

Nubala ėr Petruonėlė. Abėdvė pouliem pri Veruonės. Ėšgėrdau, kap Petruonėlė sošnėbzdiejė: „Na kėtēp ėr būs. Kon dabar barėks darītė?..“ Vedvėm anon ėš stakliu batraukont, ėr atsėgava. Veizas tēp gailė aplinkou. Nikuokiuos zlastės nablėka anuos akies – kap tas sošlapės katėnelis. Dabar mon anuos apėnt pagaila. Ėšvediev apkėbosės i uora, pasvadėnuov daržėlie, šalto vondėnelio pagėrdiev. Veizo – atsėpeikiejė, tik lūpas mielėnas. Aš pati napasėjotosi jiemiau anon gluostītė, bet ana traukas, sokas i kėta posė. Aš pėjau i šali – vuo kam rėk linstė pri žmuogaus, kors tavės nanuor – ėr nudūlėnau i truoba... Pasėjemiau laikrašti, skaitau skaitėniejo ėr staigo ėšgėrdau Petruonėlės balsa:

– To mon sakik teisībė, aš nuoro žėnuotė teisībė.

– Kuokė teisībė?

– To pasėdarė bieda?

– Kas, aš tatā?

– To, to.

– Kuokė bieda?

– Vuo so tou Kormio.

– Vuojezau! Kon tatā ont monės šneki! Bėjuokės dėiva, Petruonėlė... Sėrata apkeltė kalbuoms!..

– Ni kuokiūm kalbūm aš nakelo, tik pasakik monėi, kuo to alpieji? Aš jau treti karta pastėbiejau...

– Ėš zlastės mon tēp šėrdi sospaudė. Tas ir šėrdėis lėga. Aš žėnau. Ka bovau dvarė pas Reprus, tad lioub puoni Repšienė staigo pabals, tveras ož šuona ėr verst ėš kuojū.

Kuoki Veruonė šneki raduos! – pamėslėjau ėr nimaž jau tuo „Šaltėnė“ naskaitiau, tik ausis ėštėmposīs klausiaus, vuo Veruonė tuoliau diejė:

– Pamėslik pati, ar mon na zlastės, – saka ana.– Alioizos tuoks bova nuogniausė gers. Gruomėta parašė, prisakė anuo lauktė, vuo atėjės pasakė, kad ėšsėrūpėnės stoncėjė dėdelė ėr koknė, ėr staklės žadieję padėrbintė – ėr vėskon dvars sotrokdė: važiouk tujau, ėr gana, galva trūkdams, – grinžės ap-sėžanīsi. Vuo aš tuoki kašta padiejau – aštounius roblīus ėšlėdau... Vuo kad napasėruodė, tik tik pruota

nanustuojau, mėslīdama, kad ons galva sosėskaldė... Ėšgonstis... zlastės... ėšlaidas...

– Sėlkės ėr baronkas aš nu tavės atpėrkau, – atsėlėipė Petruonėlė.

– Diel tūm sėlkiu!.. Alė pamėslik pati: ėe rėk ėtė ont puotėru, vuo ėe vara važioutė... Alė ons grinš...

– Kada?

– Gal ož dvėjūm mienesiu, gal grėčiau... Petruonėlė, ons križio bočiava, kad ons moni jims...

– Kada bočiava – ar anon sekmadėini, ar paskou ontradėini, kāp bovā nuliekosi? – paklausė Petruonėlė.

– Tumet, tumet, – grėtā pasakė Veruonė.

Vuo aš tatā, tuoki pasiotosi mergelka, sava kailie natverous – tēp nuoro žėnuotė, ar ana ton nalabōji matė, tumet nuliekosīs i Lungė, ar ana malou. Ar ėe kėpšos isėkėša, ar mon kažėkuoks mašalelis, sava gala ėiškuodams, isėsoka i mona nuosi – ėr kad aš sočiaudieso!..

– Vajėzau, ta katė klausuos! – sorėka Veruonė ėr pribiegosīs ožtrėnkė longa ėš ketuos posės. Tēp ligo par veida mon davė... Kėik trokos iėjė Petruonėlė ėr

(Nukelta i 66 p.)

pasakē mon biegtē i skīnēma ougautē, tik lēipē kuojēs apseautē – tēn pasētaikon kērmīliūm. Priougavau bamatont namaža kiucali. Žemougelēs rauduonas, kvepontēs, bet linksmībēs dēdeliuos naparnešiau.

Kēta dēina atējē ēš tuo dēdelē bota tūm audeklūm paveizietē. Dēdelē apsēdžiaugē, kad abrūsā jau ēšjimtē ēr staltēisēs bēngamas. Aš paskou sožēnuojau, kad anēi dēdlē baguocē, žemēs daug, karviu benē dvēdesimts, arkliūm ar ne dvīleka... Ēk jau ēk – vēins sūnos konēgs, ontros daktars, dar do stodētā ēr mergelē, na kon ož moni vīresnē, ton ēr vežē muokītēis. Šēp jau ta Vareikienē nabova tētnags – ēr ožmuokiejē, ēr sakies gražē paveržē atsiunsēnti, ēr diekavuojē Veruonē, kad tēp dailē ba kuokiuos blakelēs ēšaudosi, ēr kraštelē kap nukarpītē. Ēr Petruonelē gīrē dēdelē, vuo Petruonelē sakē, kad bapēgo eson austē, tuoki lēna gavos, kor sēlka mesk i šali.

– Tik mon namaluono, mergelē, kad benē tus abrūsus skobiedama austē tēp nusēvarē? Dar nasenē kap ruožē žīdiejē – benē kuoki lēga prisēkabēna? – kamontēniejē.

– Šērdēis lēga, – saka Veruonē, – aš, veiziek, ēr nuleiposi...

– Ar skaud kairi šuona? Ar dēig par šērdi?

– Skaud... dēig... – saka liūdā Veruonē.

– Tatā, vākali, to nagali austē. Alē kon če aš šnekieso?.. Žēnā, audiejelē, īr parvažiavēs mona sūnos daktars ēs Varšovas, ons tēn pri dēdeliuos lēguonēnēs ož vīresni īr, šērdēis lēguonus gīda. Atbiekēs – aš pasakīso, kad šētā tus anam abrūsus ausdama tēp prisēvarē, napajims nieka – apveizies poikiausē, vaistūm parašis. Ons, matā, žanējēs. Par Žuolēnē būs šliūbs, jem pana Repsalē ēš Alavienu dvara.

– Ar pana Jadvīga? – klaus Veruonē.

– Jadvīga, ar pažinsti?

– Poikiausē. Tuoki maluoni, tuoki linksma panelē...

Ēr tatā kāp pradies anēidvē so Veruonē šnekie-

tēis aple Repsus – vēina kal, kēta zalatēj, nuors jau ketorē metā, kāp Veruonē ēš tēn ēšējosi. Apsēgīrē Vareikienē, kuokius kraitius anuos marti toriesēnti, bet kad Vareikienē ožvēs geriau tinkon žemaitēškē, par daug nītiu raštās ēšvarstītē. Jou skalbi, jou sēlko blēzg... nikuokēi ožgruoninčēnē naatstuos. Veruonē anā padiekavuojē, ronkas pabočiava – kon mēs-lēji: konēga muotina, daktara muotina! Paskou ana atsiuntē posvaiki so pēningās ēr so gero pavēržio. Tēisa, tujau atējusi, ruodīdama i moni, paklausē:

– Vuo ta daili mergelē kēinuo būs?

– Gēmēnaitē, – pasakē Petiuonelē, – nuor audiejēs amata ēšmuoktē, – ēr naēškēntē napridiejo-si: – bet ana nabūs biedna...

Vuo ana tatā pagluostē moni ēr saka:

– Ēr amatninkou na pruo šali skatēkeli ož noga-ras torietē. Muokīkēs, mergelē, gal būsī garsi audiejē. – Ēr naēškēntē napasēgīrosi: – Mona doktērelē jau ketvėrtuo klesuo Šiauliūs, bet na vēsē ton gal...

Mon kad ožvērē zlastēs šērdie ož tuoki šnekala. Ana gal, vuo aš nagalo!.. Ēr tuoki mēslēs šuovē: tatā jē kēts, dornos gēmēs, tor pēningūm, ons gal muokītēis, vuo jē pruotings nator – pasēlēk aklos... Vuo mona papanelē kraujo aptaškīta pēningeli pakēša puo kūlē... Vuo kažēkuoks kēpšos šnēbžd i ausi: „Tava pasuoga aug, potas – džiaukēs!“ Jē, džiaukēs: kam ana potas, kad tuoki līdeka kap tas Alioīzos anon prarītom...

Paskou, anā ēšējos, ēr saka Petruonelē Veruonē:

– Ar ēsi pri tuo daktara?

Vuo Veruonē, akis nudūrosi:

– Mosiet rēkies...

Vuo dēineliu bova gražoms! Ēr atsērada vēina dēina diedīna Kazimierienē so dokrelē Muonēko, mona posseserē:

– Ougautē atejuom, – šaukē tik ižēngosēs. – Jūs če vēsas ougas patēs apžēnuotē nuorēt.

Priš ēšētont i skīnēma Petruonelē atsōtēna pēina, ēšvērē kavuos, – mat diedīna atsēnēsē bakeli tuokiuos skaniuos, saka, tuokē ontrastalems dvarē verdon. Ēr baronku atnešē – pavaišēna.

Veruonē bova ēškaitosi – aš jau žēnuojau diel kuo. Dabar, kap tik ana jautē sēlpnoma, tujau maukē ēš tuo botelē, kor bova sava tam līdekā vaišintē parsēvēlkosī. Puora kartu anon daržēnelie bovau ožkloposī.

Vuo tatā diedīna Sodimtienē, ne, kad pasakē naujīna!

– Ar žēnuot, balondelē, tujaus ižēngosi nanuo-

riejau i ūsa struošitė, kad ramė pavėišietomem. Alė vėsė vīrā, kor laikraštius skaita – vuo jau tėi, kor roskā muok, pasėskaita ėr ėš Peterborga – dėdelė daug šnek aple ton ožmušėma karaliaus sūnaus – tuolėi tuolėi nu mūsa, pri tuo krašta kaimīnistie, kor šventāsis tievs gīven. Tas karalios nuogniausė ožpīkės ont anuo krašta ėr ožskelbės anims karė – vaina tatā. Sakōs: „Aš sūno nusiuntiau i svetius, vuo jūs, – ruokou, – kap pavaišėnuot?“ Ėr vėsamė pasaulie esōs sobrozdešms: vėinė ož tus, kėtė ož tus. Vėinė ož ton tieva, kor anuo sūno ožmušė, vuo kėtė ož tus ožmušiejus. Matā, tas krašts – Serbėje ons vadėnas. Vuo ta Serbėje ėr pri tuo Austrėjės karaliaus tēp prirėšta, kap mes pri rosčiu Mėkaluojaus. Ėr šėtā, atsėmėni, kap pri mūsa bova pėnktāsės metās, kuoks sobrozdešms, žondarus varė lauk, monopuolius daužė. Tatā ėr tėi serbā nanuor tuo Austrėjės karaliaus. Tatā dabar vėsamė pasaulie klegesīs, erzelis, – saka, busėnti vaina, karė. Ėr musa Mėkaluojos šuoksis muštėis – Kazimiers skaita gazetas ožsėgolės.

– Atituolink, viešpatie! – griaudio balso ėstarė sodrebiejosi Petruonelė.

– Jaunims vīrams striuoks, vuo mes ėr pasėjoukiem ėš rėmuoriaus Kormė.

Aš žvėlgt i Veruonė, žvėlgt i Petruonelė... Veruonės veids diemiets pasėdarė, vuo Petruonelė lūpas ožspaudosi veiziejuos pruo longa, vuo Sodimtienė šnekiejė:

– Matā, Kormis ėe keliuoms dėinuoms parliekės bova ėš Ringuos. Sekmadėini posė dėinuos kažėkamė tronkies, paskou pašaukė pri kamėsuorė, – matā, padavė naujus ožsakīmus i ton dėrbtovė, kamė Kormis muokies, ėr kad liektom kuo skobėniausė. Tas, parėjės pri dvarėškiu, saka: „Vīrā, kelkėt ėšleistovės, aš statau guorčėnė: ėšvažioujo metams. Regiesėt, parvažiouso meistro, pėrkso meistrėnė“. Kėtė jiemė jouktėis: „Ar, – saka, – ožsėmuokiesi ėš panagiūm ėšsėkrapštės?“ – „Jė, – ruokou, – tuokims kavalierems kap aš pėningā ont kėlė valuojės, cīp, prašuos pajemamis.“ Uliavuojė anėi tən lig vieloma. Kazimiers teik natroka, – mat anam paskėrta bova važioutė so karieto i Mažeikius dėdeliūm svetiūm parvežtė. Ėr prisėplakė Kormis pri Kazimiera, ėr so karieto ėšlingava laimės ėiškuotė.

Diedīna Sodimtienė dėdlė bova kalbonti – ana tik ton kava gierė ėr tarškiejė. Petruonelė ėr paklausė:

– Tad kuo jūs pasėjoukiet? Ar kad vaikis so karieto ėšvažiava?

– Na tuo, alė kad tik ons rīta ėšvažiava, vuo at-

neš anam šaukėma i vaiska... Vuo jė būs vaina, vėsėp gal atsėtėktė: pīkšt puokšt – ėr nablėks tuokė strainė kavalieriaus.

– Kada ons ėšvažiava i ton Ringa?

– Sakau, pėrmadėini auštont.

Mona šėrdės daužuos. Veizo – Veruonė kelas nu stala... ėt baksiedama kuojuoms kap medėniems, ėšėt i prėmėnė, ėr tuo pat mėnotuo gėrdam – bėrdink, takšt!

– Ar ana nūmario krimt? – gretā paklausė diedīna.

– Nūmario? Ne-e... – borbteliejė Petruonelė.

Ėšpouliem i prėmėnė – kuoks ėšgonstis! Veruonė gol, veids kraujūs, kakta parsėskielosi i ton šiepa prėmėnie. Tempam, nešam, plaunam – ėr kad pasėlės kraus ėš nuosės!..

Petruonelė gretā ėšdavadėjė monėi, kāp liektė pri Vareikienės ėr maldaute ton daktara, ėr sakītė, kāp bova. Šonis tən pėktė, alė prirėštė so lenciūgās. Vedvė so Muonėko ėr nukūriev – ož opeliou tujau bova kelelis tėisė i Vareikėškė. Noms gražos, priš stėklėnės gonkas stuov arklė pakinkītė. Bet i vėdo nabteka ėtė. Tuoks gražos, kresnos, puonėšks žmuogos bavākštuiojis puo suodna – vuo tatā ons ėr bova daktars. Aš jiemiau smarkė anam dietė:

– Puons daktarė, gelbiek! Jaunuojė audiejė galva parsėskielė – kraujė ėiorkšliems biege, ana alpie. Ana ėr pėrmo vės lioub alpies, ana sakuos šėrdėis lėga torinti, ėr dar ana dėdlė ėšsėgonda, kad būs vaina... Audiejė Petruonelė ožmuokies...

Ons pamuojė ronka i mona šnekala, nuskobiejė i truoba, gretā pasėruodė lagamėnelio nešėns ėr ilėpa i vežėma – vedvėm lėipė līgė siestėis.

Vuo Petruonelė, pasėtėkosi daktara, pasakė vedvėm:

– Jodvė ėe narėkalingas – ėkėt ougautė.

Vuo aš tēp nuoriejau tən būtė ėr matītė.

Vedvė so Muonėko, ougautė ėšvarītas, ėtav ėr nasėšnekav. Muonėka ož moni daug jaunesnė, ana

(Nukelta i 68 p.)

tik vēinioulektus ējē. Kon aš galio anā, tuokem vākou, pasakītē (matā, kāp jau aš tada sopratau). Vuo mona galvuo tik ūž, tik ūž, nieka nanuoro, tik kad būtom kars ēr tam Kormiou gala padarītom...

Muonēka tik renk, tik renk žemougelēs, ēr pribiegosīs ēr pamatiosi, kad mona tik ont dogno kēik īmesta, jiemē jouktēis ēš monēs, kad aš lēponti par ougas kap katē. Ta bova dar kūdēkis, vuo aš... aš, kor mon trūka keliūm dēinūm lig ketoriuolekas metu, bovau ligo pražēlosi senē. Tuoks tatā napakajos daužies mona krūtēnie. Ruoduos, gērdiejau, kāp saka, kad aš valuojous ont kelio so sava pasuogo ēr cīpo, kad tik ons pajimtom, tatā viel stuojēs akies Veruonē, kor ons joukas, kad ana pati kalta, vuo anuos akelēs ligo paklaikosēs. Tēp, matā, baiso īr, kad vāks būs, vuo tieva nier! Ēr galvuoja aš ēdama: vuo kas īr tievs? Tievs bova mona papaunelis, kor lioub pakels moni nu žemēs ēr pabočious, ēr sakīs: „Ēšbiekēs pasēveizietēis“. Vuo ar tuoki līdeka, kap tas Alioīzos, gal būtē tievs?.. Ēr lēpo par ougas, ēr lēpo...

Ēr vēskas tas šēndēina kap sapnos. Vuo kad ēr daug teka gīvenēmē pamatītē, griaudo monēi daruos, anas mēnotas prisēmēnos, kad tuokem vākou toriejē akis atsēvertē i gīvenēma bjauroma, vuo na i gražoma...

Daktars sakēs Petruonēlē, kad jē anuo nabūtom pašaukē – bluogā būtom bovē. Ons sava vaistūm atsēvēžē, ēr ton parskelta kakta ožsiova, ēr ton kraujē bieģēma ēš nuosēs sostabdē... Diedīna Kazimierienē bova kap jouds debesēs, vuo ēr Petruonēlē lūpas sospaustas. Diedīna dēdlē struošējuos, kad vielā eson, kad tuolēi parētē. Ēr aš ēšgērdau, kāp ana jau prēmēnie saka Petruonēlē:

– Jē tēp napadarā, kap aš sakau, dēdeliausē našluovē ožsētrauksi – ēr mergēkē mes pasējēmam. Aš tēik

Konēgundā pristīgavuojuo, kad ana če ni kuokē papēktēnēma napamatīs, vuo matā, kas daruos!

Ēš kēima ipoulē Muonē, šaukdama:

– Ēkiav, ēkiav – tujau pradies temtē.

Kāp anuos ēšējē, aš kažēn diel kuo pasējotau dēdlē dronsi ēr nimaž nabējuodama paklausiau Petruonēlēs:

– Ciuocēlē, ar tatā moni nuor atsējimtē ēš tamīstas?

– Tavi.

– Vuo diel kuo?

– Kad nabūtomi puo vēino stuogo so Veruonē. Saka, aš torinti Veruonē ēšvarītē...

– Vuo ar ana tor papaunelius?

– Tor tieva, tas žemēs mažā tator, vuo tor ontra patē ēr pēlna truoba vākūm. Ar to mēslēji, kad ta pamuotē naožkapuos anuos kap varna stimponti katēneli.

„Katēneli!“ – ēr ana, matā, pasmēslējē kap ēr aš. Tad aš paklausiau:

– Ciuocēlē, tamīsta anuos jog naēšvarīsi?

– Nē, – ruokou ana. – Vuo tavēi gal ēr geriau būs. Sodimtienē saka prašīsenti konēgākštienē, kad tavi priijimtom i ton siovīkla muokītēis.

– Aš nanuoro. Aš nuoro če pasēlēktē...

– Aš nagalio Veruonēs ēšvarītē – ana dar kon bluoga pasēdarītom.

– Vuo kon dar bluogesni ana bagal pasēdarītē?

– Ak, vākali, geriau naklausēniek, to ēr tēp par daug žēnā.

Tēp tatā pašnekiejiev, vuo Veruonēlē nabagēlē tīsuojē kap smertis ēšbalosi, žondā ikrētē, galva ap-rēšta... Šmiekla ēr tēik.

(Tēsīnis kētāmē numerie)

